

YTTRANDE

2023-03-27

SOU 2022:53

Dnr
U2022/03532

Elevernas riksförbund

Norr Mälarstrand 24
112 20 Stockholm

Remiss av betänkandet Statens ansvar för skolan – ett besluts- och kunskapsunderlag

(SOU 2022:53)

Elevernas riksförbund har erbjudits att lämna synpunkter på *Remiss av betänkandet Statens ansvar för skolan – ett besluts- och kunskapsunderlag (SOU 2022:53)*. Elevernas riksförbund arbetar för en bättre och mer demokratisk skola. Vi samlar demokratiska elevföreningar på högstadiet och gymnasiet. Våra syften är att samla och stärka elever i demokratiska forum, representera och föra fram elevers röst samt värna elevers rättigheter.

Sammanfattning

Elevernas riksförbunds övergripande uppfattning om remissen av betänkandet (SOU 2022:53) är att de två alternativ som presenteras är i linje med Elevernas riksförbunds ståndpunkt gällande det statliga ansvaret för skolan. Förbundet ställer sig positiva till alternativ 1 i betänkandet. Detta mot bakgrund av att det i SOUs betänkande framträder att skolan som organisation i dag blir missgynnsam för elever. Synpunkterna ges utifrån betänkandets (SOU 2022:53) två alternativ där Elevernas riksförbund yttrar sina ståndpunkter för vardera alternativ.

Synpunkter

Alternativ 1 – ett fullgånget förstatligande med statligt huvudmannaskap för skolan

Elevernas riksförbund har efter inläsning av underlaget sett att det kommunala huvudmannaskapet brister i många fall och att ett fullgånget statligt huvudmannaskap ligger till grund för möjliga lösningar för den svenska skolans problem.

Det sätt som finansieringssystemet är konstruerat skapar mer utrymme för kommuner att anpassa kostnaderna för skolan, men Elevernas riksförbund anser att den konkurrens som skapas mellan kommunala skolor medför att pengarna sällan når eleverna och deras behov. Vi förespråkar en finansieringsmodell som tar hänsyn till enskilda skolors kostnader och en förutsättning för detta är att staten tar ett ökat ansvar för skolans ekonomi.

Den politiska organisationen framträder även som ett problem och likvärdigheten utmanas av det stora antalet huvudmän. Elevernas riksförbund ser att ett ökat statligt ansvar för skolans finansiering löser en del av problemet, men Elevernas riksförbund vill se att fler insatser görs för att skapa likvärdighet i svensk skola. Ett fullgånget förstatligande hade minskat konkurrensen mellan kommunala huvudmän och medfört att det utbud på utbildning som finns bättre motsvarar arbetsmarknadens efterfrågan, samtidigt som eleverna har möjlighet att välja den skola de vill utan nekans en plats på den skola de önskar på grund av att skolan är belägen utanför hemkommunen.

Med ett fullgånget förstatligande hade inte enbart ekonomin och dimensioneringen kunnat styras mer, utan även lärarkompetensen hade kunnat riktas till de skolor där den behövs mest; både genom att läraryrket blir mer attraktivt och att förflyttningen av kompetens kan bli mer dynamisk. Med ett fullgånget förstatligande skapas en överblick av vilken kompetens som är nödvändig i vilken skola och staten får mandat att styra kompetenserna mer än vad den har idag. Elevhälsans roll hade också kunnat stärkas om det fanns en enhetlig statlig strategi i hur elevhälsan ska fördes med behovsanpassad kompetens och tillräckliga resurser.

Elevernas riksförbund ser att ett fullgånget förstatligande kommer att svara bättre mot elevernas behov och i längden medföra att fler elever lyckas i skolan. Vi vill att ett eventuellt fullgånget förstatligande sätter fokus på stabilitet och likvärdighet i skolan som organisation för att elever ska kunna känna sig trygga som en del av organisationen. Elevernas riksförbund har därför

förhoppningen om att ett fullgånget förstatligande skapar den tydlighet som krävs för att den svenska skolan ska skapa likvärdiga förutsättningar och möjligheter för alla elever.

Alternativ 2 – ett system där staten förstärker sitt ansvar men utan att ta över huvudmannaskapet för skolan

Elevernas riksförbund har efter inläsning av underlaget bekräftat att det kommunala huvudmannaskapet brister i många fall och att den ansvarsfördelning som finns inom skolan som organisation i dag blir missgynnsam för elever och deras förutsättningar.

Detta alternativ innefattar ett ökat statligt ansvar för finansieringen av skolan, men Elevernas riksförbund anser att det ändå kan skapas målkonflikter i denna typ av organisation av skolan. I utredningen framgår att ansvarsfördelningen som stat och kommun har i dagens system ofta uppfattats som komplex och har visats vara missgynnsam för elever. Att huvudmannaskapet ska kvarstå hos kommunerna anser Elevernas riksförbund vara delvis omotiverat mot bakgrund av utredningens resultat och i jämförelse med alternativ 1.

Många av de brister som beskrivits i utredningen har sin grund i de ekonomiska förutsättningar som huvudmän ges genom dagens finansieringssystem. Skolans finansiering och ekonomi är således en faktor för att skapa likvärdighet. Elevernas riksförbund anser att det stora antalet huvudmän som konkurrerar om elever, samtidigt som det råder en inhemsk konkurrens mellan skolenheterna i kommunen, ger missgynnsam effekt på dimensioneringen av skolan. Elevernas riksförbund hävdar således att även om den lokala förankringen kan vara fördelaktig i detta alternativ, så riskerar den att bli obemärkt av konkurrensen. Med en huvudman kan dimensionering styras av elevers önskemål och arbetsmarknadens behov, främst då konkurrensen minskar och istället sätts elevers förutsättningar i första rummet.

En ytterligare svårighet som Elevernas riksförbund har uppmärksammat i alternativ 2 är att det kan få svårighet att avhjälpa lärarbristen. Om kommunen kvarstår som arbetsgivare förändras inte lärarnas arbetsgivare, vilket Elevernas riksförbund har betraktat som en huvudsaklig del av motiveringen för ett statligt huvudmannaskap. Vi tror inte att statligt främjande eller stödjande insatser kan svara mot lärarbristen eller kompetensförsörjning inom skolor i den utsträckning som ett skifte i status och arbetsgivaransvar för lärarna kan. Elevernas riksförbund ser denna aspekt som viktig eftersom den påverkar elever i allra högsta grad.

Den lokala förankringen i skolutformning och organisering ser Elevernas riksförbund också väga tungt. Dessvärre visar utredningen att organisering av denna organisation på ett ansvarsdelat sätt ändå kan bli missgynnsam för eleverna sett ur ett likvärdighetsperspektiv. Skolan ska enligt Elevernas riksförbund vara en organisation som erbjuder lika goda villkor och förutsättningar för elever att lyckas oavsett var skolan befinner sig. En centralisering av skolan kommer exempelvis inte att hindra skolenheter att ha god förankring till lokala förenings- och företagsliv. Faktum är att Elevernas riksförbund ställer sig mer positiva till ett sådant scenario eftersom det finns en distinktion mellan enskilda skolors – och därmed elevers – samt huvudmäns behov av och anledningar till samverkan med lokala näringsliv. Vi tror därmed inte att det lokala perspektivet försvinner om skolan som organisation centraliseras, utan ser snarare att den lokala samverkan kan bli mer elevanpassad.

Undertecknas:

Maja Sjögren

Förbundsordförande

Avhandlat av:

Anes Asic

1:a Vice Förbundsordförande